

Міністерство освіти і науки України

ВІСНИК

**КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА**

**КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА
І ПСИХОЛОГІЯ**

В и п у с к 9

Кам'янець-Подільський
„Медобори-2006”
2018

УДК:378.4:376. 1](477.43)(082)

ББК:74. 3

B54

Рецензенти:

О.П. Глоба – доктор педагогічних наук, професор кафедри ортопедагогіки ортопсихології та реабілітології НПУ ім. М.П. Драгоманова;

С.Д. Яковлєва – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри корекційної освіти Херсонського державного університету;

О.М. Вержиковська – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри психолого-медико-педагогічних основ корекційної роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Редакційна колегія

В.І. Бондар, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України;
О.М. Вержиковська, кандидат педагогічних наук, доцент; **О.В. Гаврилов**, кандидат психологічних наук, доцент (голова редакційної колегії); **Н.С. Гаврилова**, кандидат психологічних наук, доцент; **В.Е. Левицький**, кандидат педагогічних наук, доцент; **О.П. Мілевська**, кандидат педагогічних наук, доцент; **О.І. Дмитрієва**, кандидат педагогічних наук, доцент; **С.П. Миронова**, доктор педагогічних наук, професор (науковий редактор); **О.В. Константи́нів**, кандидат педагогічних наук (відповідальний секретар); **І.І. Рудзевич**, кандидат психологічних наук, доцент; **В.М. Синьов**, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України; **В.І. Співак**, кандидат психологічних наук, доцент; **М.К. Шеремет**, доктор педагогічних наук, професор.

*Друкується за ухвалою Вченої ради
факультету корекційної та соціальної педагогіки і психології
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка
(протокол №12 від 20 листопада 2018 року)*

B54 Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Корекційна педагогіка і психологія / за ред. С.П. Миронової, Н.С. Гаврилової – Вип. 9 / Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2018. – 288 с.

До вісника увійшло праці молодих науковців, студентів освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр», «магістр», які навчаються за програмою 016 Спеціальна освіта. У них висвітлюються теоретичні та практичні напрацювання при організації навчально-виховної, корекційно-розвивальної, реабілітаційної та абілітаційної роботи з різними групами осіб з особливими освітніми потребами. Також у вісник включені науково-практичні роботи, представлені на II Всеукраїнському форумі (з міжнародною участю) студентів і магістрантів спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Адресується спеціалістам-практикам, студентам, які навчаються за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, батькам, всім кому не байдужа доля осіб з особливими освітніми потребами.

УДК:378. 4:376.1](477. 43) (082)
ББК:74.3

*Свідомство про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації, серія KB
№13865-2839 від 22. 04.2008 р.*

© Автори статей, 2018
© „Медобори-2006”, 2018

Поджара А. С.	Активізація функціонального стану мовленнєво-рухового аналізатора як чинника удосконалення мовлення дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення	212
Подтабачний Н. М.	Розвиток вольових якостей у молодших школярів з порушеннями мовленнєвого розвитку	217
Самохвалова Т. С.	Особливості застосування методу літотерапії у корекційно-розвивальній роботі з молодшими школярами із загальним недорозвиненням мовлення	221
Самусевич А.А.	Повышение зрительных функциональных возможностей у детей с нарушениями зрения дошкольного возраста (3-4 лет) средствами дидактических офтальмотренажёров	226
Скорбич А. Ю.	Аналіз засобів розвитку дрібної моторики у дітей з порушенням мовлення	231
Слишко М.А.	Вплив сім'ї на формування невротичних станів у підлітків	235
Тарасенко С.В.	Преимущества метода проэктов как средства коррекционно-развивающей работы с дошкольниками с нарушением слуха	241
Фоміна А.В.	Обґрунтування педагогічного дослідження соціального розвитку дітей 6-8 років з порушенням розумового розвитку	245
Хомич М.М.	Розвиток емоційних переживань у дітей молодшого шкільного віку з порушеннями мовлення	249
Храпач К.О.	Особливості розвитку динамічних передумов мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку з синдромом Дауна або розладами спектру аутизму	254
Цапок Д. Л.	Розвиток емоційного стану у дітей молодшого шкільного віку з порушенням мовленнєвого розвитку	259
Царенко Ю.О.	Логопедія в культурно-історичному процесі XIX-XXI століть	262
Шпорин А.В.	Стан сформованості професійних компетенцій у майбутніх логопедів, готових працювати в умовах інклюзивного навчання	265
Юріна А.В.	Формування правильної звуковимови у дітей середнього дошкільного віку засобом дидактичної гри	268

УДК 378.016

Царенко Ю.О.,

Київський університет імені Бориса Грінченка

Науковий керівник :

кандидат педагогічних наук, доцент В.В. Тищенко

ЛОГОПЕДІЯ В КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОМУ ПРОЦЕСІ XIX-XXI СТОЛІТЬ

У статті розглянуто історичний процес становлення і розвитку логопедії як науки і зокрема взаємовплив логопедії як науки і загального культурно-історичного процесу в Україні та світі. Представлено огляд результатів аналізу та узагальнення літературних даних з проблеми дослідження. Визначено критичні точки історичного шляху логопедії як науки. Обґрунтовано використання зібраних матеріалів при підготовці фахівців-логопедів.

Ключові слова: історія логопедії; культурно-історичний процес; порушення мовлення; особи з порушеннями психофізичного розвитку.

The article examines the historical process of formation and development of speech-language pathology as a field of expertise and in particular the mutual influence of speech-language pathology and a general cultural-historical process in Ukraine and the world. A review of the results of analysis and generalization of literature data on the research problem is presented. The critical points of the historical path of speech-language pathology as a field of expertise are determined. The use of collected materials in the preparation of speech therapy professionals is substantiated.

Key words: history of speech-language pathology; cultural-historical process; speech and language disorders; persons with disorders of psychophysical development.

Постановка проблеми. Якісна підготовка фахівців передбачає формування компетентної особистості на основі розвитку пізнавального інтересу, що вимагає не лише засвоєння студентами професійних знань, умінь і навичок, але й формування у них мотивації до самостійного, поглибленого, зацікавленого вивчення логопедії. Відтак навчальні матеріали мають бути цікавими та спонукати до пошуку, оскільки відомо, що інтерес студента до навчальної дисципліни сприяє кращому її засвоєнню. У зв'язку з цим актуальності набуває проблема вивчення місця логопедії в культурно-історичному дискурсі, що репрезентує як логопедія і предмет її вивчення проявляється у різних сферах нашого життя: у побуті, мистецтві, культурі, історичних подіях, життях

історичних особистостей. Саме це формувало у студентів ставлення до логопедії не як до схоластичної дисципліни, а як до живої, відкритої системи, що знаходиться у постійному розвитку та оточує нас всюди. Саме тому нами було організовано дослідження, в ході якого було знайдено і впорядковано навчальні матеріали, які були цікаві та доступні у формі розширювали, уточнювали і наближали до життя знання студентів з логопедії.

Аналіз досліджень і публікацій. Серед науковців, які досліджували історико-педагогічні аспекти розвитку спеціальної освіти в Україні слід зазначити М. Ярмаченка, В. Синьова, В. Бондаря, В. Золотоверх, О. Шевченко, О. Потапенко, С. Корнєва, Т. Берник та інші [2; 3; 4]. У своїх працях вони досліджували становлення і розвиток спеціальної освіти, особливості різних систем навчання і виховання дітей з особливостями психофізичного розвитку, теорію та практику підготовки фахівців, а також еволюцію наукових поглядів на різні прояви атипового розвитку і засоби психолого-педагогічної корекції [3; 4]. Однак цілісних спеціальних досліджень з вивчення місця логопедії в культурно-історичному процесі досі не проводилося ні в логопедії, ні в культурології.

Мета статті. Окреслити шляхи використання науково обґрунтованих даних про взаємовпливи логопедії як науки та загального культурно-історичного процесу в Україні та світі для удосконалення процесу підготовки майбутніх логопедів.

Виклад основного матеріалу. Перший етап дослідження був спрямований на вивчення історичних шляхів становлення та формування логопедії як науки у XIX-XXI ст., що дозволило визначити ключові події та критичні періоди, що сприяли зміні ставлення суспільства до логопедії:

- Перший Всеросійський з'їзд діячів з боротьби з дитячою дефективністю, безпритульністю та злочинністю, який відбувся в 1920 році в Москві та ознаменував курс на розвиток дефектології. Саме в 20-х роках XX століття у великих містах Радянського союзу з'явилися перші заклади, які почали надавати логопедичні послуги.

- Другий поштовх у розвитку логопедії відзначається відразу після закінчення Другої світової війни, оскільки внаслідок війни виникла потреба реабілітації значної кількості поранених з черепно-мозковими проникаючими пораненнями та контузіїми, що супроводжувалися порушеннями мовлення, заїканням, мутизмом тощо.

- 70-ті роки – послуги логопедів стають більш доступними через розширення мережі спеціальних шкіл для дітей з ТПМ, логопедичних садків, логопедичних пунктів при загальноосвітніх школах, логопедичних кабінетів при дитячих поліклініках. Послугами логопедів користуються навіть члени політбюро та сам Генеральний секретар ЦК КПРС.

- Новий сплеск розвитку логопедії в Україні почався з 1991 року, оскільки після здобуття країною незалежності виникла потреба переходу на власні розробки програм для садків, шкіл, вищих навчальних закладів, методичних посібників та підручників, навчальних планів підготовки фахівців тощо.

Другий етап нашого дослідження був присвячений вивченню саме тих аспектів, які пов'язані з виявленням прикладів взаємовпливу логопедії та загального культурно-історичного процесу з метою подальшого їх використання у навчальному процесі. Було проведено теоретичний аналіз художніх матеріалів, що зображують проблеми логопедії у літературі (проблема диференційної діагностики алалії у романі В. Каверіна «Два капітана»; сприйняття суспільством у повісті «Сніданок у Тіффані» Трумена Капоте; стратегії компенсації при дислексії у диології «Шістка воронів» Лі Бардуго та інші), мас-культури (проблема розпадів мовлення у телесеріалі «Доктор Хаус», дислексії та заїкання – у військовій мелодрамі «Перл-Харбор» тощо), а також проаналізовано приклади з суспільного життя, зокрема факти порушень мовлення у відомих історичних осіб (англійського короля Георга VI, американського кінорежисера та сценариста Стівена Спілберга та інших). Зі збільшення інтересу до сфери логопедичних знань відмічалось і пропорційне збільшення зображення проблем логопедії у літературних творах та мас-культури.

Третій етап дослідження був присвячений створенню методичних рекомендацій щодо використання зібраних матеріалів при підготовці майбутніх логопедів під час викладання навчальних дисциплін логопедичного циклу та профорієнтаційній роботі з майбутніми абітурієнтами. Були представлені варіанти використання зазначених матеріалів у вигляді вікторин, квестів та логопедичних задач під час навчальної роботи зі студентами-логопедами з метою урізноманітнення навчальних матеріалів, їх осучаснення, а також розширення, поглиблення, систематизації набутих теоретичних знань, демонстрації їх практичної значущості і наближення їх до повсякденного життя.

Висновки. Аналіз історико-педагогічних джерел засвідчив нестачу цілісних спеціальних досліджень взаємовпливів логопедії як науки та загального культурно-історичного процесу в Україні та світі. Водночас вивчення цієї проблеми є важливим не лише для усвідомлення місця логопедії в сучасному світі, але і для підвищення інтересу суспільства, фахівців, студентів, які опановують цей фах, та майбутніх абітурієнтів до логопедії як науки, до вивчення її історії, а також проблем, пов'язаних з колом її інтересів. З'ясовано, що розвиток логопедії як науки та розширення системи державної допомоги особам, які мають порушення мовленнєвого розвитку не лише призвело до підвищення статусності професії логопеда, але й спричинило підвищення інтересу суспільства до

різноманітних аспектів логопедичної роботи. Визначено ключові події та критичні періоди, що сприяли зміні ставлення суспільства до логопедії. Розроблено методичні рекомендації щодо використання зібраних матеріалів при підготовці майбутніх логопедів під час викладання навчальних дисциплін логопедичного циклу.

Перспектива дослідження. Апробація та перевірка ефективності використання зібраних матеріалів при підготовці майбутніх логопедів під час викладання навчальних дисциплін логопедичного циклу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1) Назарова, Н. М. (2010). Специальная педагогика. М.: Академия.
- 2) Берник, Т. Л. (2006). Развитие дифференцированных форм логопедической помощи детям с вадами мовлення в Україні. Київ.
- 3) Золотоверх, В. В. (2001). Становлення та розвиток дошкільних закладів для дітей з психофізичними вадами в системі спеціальної освіти України. Автореф.... канд. пед. наук, 13(03).
- 4) Потапенко, О. М. (2010). Теорія і практика підготовки логопедичних кадрів в Україні (друга половина XX століття): Дис... к. пед. н.: 13.00. 03.
- 5) Селиверстов, В. (2004). История логопедии.

УДК 33.1-452

Шпорин А.В.,
Національний педагогічний
університет імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник – канд. пед. наук,
доцент **З.П. Ленів**

СТАН СФОРМОВАНOSTІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У МАЙБУТНІХ ЛОГОПЕДІВ, ГОТОВИХ ПРАЦЮВАТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

У статті представлено результати визначення стану сформованості професійних компетенцій майбутніх логопедів, які зможуть працювати після закінчення університету з дітьми із особливими потребами в умовах інклюзії. Результати констатувального етапу експерименту засвідчують необхідність удосконалення системи підготовки означених фахівців, особливо в контексті формування умінь діяти в команді психолого-педагогічного супроводу.